

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TIBBIY SUG'URTANI JORIY ETISH BEMORLAR SOG'LIG'INI TIKLASH UCHUN ILK QADAM SIFATIDA

G.K.Dustova, F.X.O'rinboyev

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Jamoat salomatligi va sog'liqni saqlash menejmenti kafedrası

Tibbiy yordam ko'rsatish bilan bog'liq noxush hodisalar dunyo bo'ylab o'lim va nogironlikning eng asosiy 10 sabablaridan biri hisoblanadi. Hisob-kitoblarga ko'ra yuqori daromadli mamlakatlarda, har 10 bemordan biri kasalxonada yordam ko'rsatish jarayonida u yoki bu noxush hodisaga duch keladi. Zararlar bir qator noxush hodisalar natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lib, ularning deyarli 50% oldini olish mumkin. Dunyo miqyosida har 10 bemordan to'rttasi birlamchi va ambulator yordam ko'rsatish jarayonida zarar ko'radi va 80% hollarda ushbu zararlarni oldini olish mumkin. Tashxis qo'yish, dori vositalarini tavsiya qilish va ulardan foydalanishdagi xatolar ayniqsa eng ko'p va jiddiy oqibatlarga olib keladi. Shifoxonaga yotqizilgan bemorlarda noxush hodisalar va dori-darmonlarni qabul qilgan bemorlarda noto'g'ri davolanish va salbiy reaksiyalar xavfi doim ham mavjud. Sog'liqni saqlash tizimi oldida turgan muammolar juda katta va tibbiy yordam bilan shug'ullanadigan har bir kishidan bemorlarga yetkazilayotgan zarar darajasini va nima uchun sog'liqni saqlash tizimi tibbiy sug'urtaga o'tishini talab qiladi. Bunda Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 12-noyabrda qabul qilingan “Sog'liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini Sirdaryo viloyatida joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarori muhim ahamiyat kasb etmoqda. Unda aholini budjet mablag'lari hisobidan belgilangan tartibda sifatli tibbiy yordam olishi kafolatlangan. Shuningdek, Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi tashkil etildi. Jamg'armaning asosiy maqsadi mamlakatimiz aholisining barcha qatlamini sifatli va malakali tibbiy yordam bilan qamrab olishdir. Shuningdek, tegishli qarorga ko'ra, imtiyozli toifaga kiruvchi shaxslarni davolashga yo'naltirilgan mablag'larni davlat byudjeti hisobidan qoplab beradi. Prezidentimizning “Birlamchi tibbiy-sanitariya yordami muassasalari faoliyatiga mutlaqo yangi mexanizmlarni joriy qilish va sog'liqni saqlash tizimida olib borilayotgan islohotlar samaradorligini yanada oshirish chora- tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni hamda “Sog'liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini Sirdaryo viloyatida joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qaroriga muvofiq Sirdaryoda davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi tajriba-sinov loyihasi doirasida joriy qilindi. Buning uchun davlat budjetidan maqsadli mablag'lar ajratildi. Hozirgi kunda Sirdaryoda aholiga sifatli va malakali tibbiy xizmat ko'rsatishni tashkillashtirish borasidagi tizimli ishlar jadal olib borilmoqda.

Tibbiy sug'urtani joriy etilishi bemorning salomatligini tiklashi uchun asos bo'lib, bu borada olib borilayotgan ishlarni barcha qatlam tushungan holda bahraman bo'lishlari kerak. Zamonaviy tibbiyotning ilmiy kashfiyotlari tufayli tibbiy yordam ko'rsatish natijalari sezilarli darajada yaxshilandi. Biroq, bemorlar ma'lum bir yillarda yo'ltransport hodisalari, ma'lum darajada mablag' yetishmovchiligi kabi holatlardan ham, ma'lum darajada vrachlarning xatolari yoki dori darmonlarning nojo'ya ta'sirlari oqibatida sog'lig'ini tiklolmay vafot etishlari haqida ma'lumotlar mavjud. Negaki, hozirda to'laqonli sog'lom hayotga qaytgan ko'pchilik bemorlar uzoq yillar mobaynida og'ir kasallikdan aziyat chekkan. Jarrohlik amaliyoti o'tkazish lozimligini bilsada, bunga jazim etmagan bemorlar anchagina. Sababi oddiy – mablag'ga taqaladi. Hozirda ana shunday nogironlikka chiqqan, hisobda turadigan va ijtimoiy yordamga muhtoj bemorlarni bepul davolash yo'lga qo'yildi. Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi aholiga kafolatlangan paket doirasida bepul va sifatli tibbiy xizmat ko'rsatishdir. O'zbekiston Respublikasida tibbiy sug'urtani joriy etish endigina boshlanayapti. Barcha islohotlardan asosiy maqsad odamlar hayotini yaxshilash, sifatli tibbiy xizmat bu borada muhim o'rin tutishi ayni islohotlar dolzarbligini ko'rsatadi.

Maqsad: Aholiga tibbiy yordam ko'rsatishning sifati, samaradorligi va ommabopligini oshirish, birlamchi tibbiy-sanitariya yordami ko'lamini kengaytirish, sohaga bosqichma-bosqich tibbiy sug'urta tizimini joriy etilishi natijasida ijtimoiy ahvoli og'ir, imkoniyati yo'q fuqarolar jamg'arma yordami bilan og'ir asoratli, kattagina mablag'ni talab etuvchi kasalliklardan yuqori-texnologik jarrohlik amaliyotlarini o'tkazish maqsadida olib borilayotgan ishlar bilan tanishtirib o'tish. **Material va tadqiqot usullari:** Aholiga tibbiy yordam ko'rsatishning sifati, samaradorligi va ommabopligini oshirish, birlamchi tibbiy-sanitariya yordami ko'lamini kengaytirish, sohaga bosqichma-bosqich tibbiy sug'urta tizimini joriy etilishi natijasida ijtimoiy ahvoli og'ir, imkoniyati yo'q fuqarolar jamg'arma yordami bilan og'ir asoratli, kattagina mablag'ni talab etuvchi kasalliklardan yuqori-texnologik jarrohlik amaliyotlaridan so'ng tez va oson, xarajatsiz xorijiy davlatlarda yoki poytaxtda emas viloyatlarning o'zida yuqori-texnologik jarrohlik amaliyotlari qilinib bemorlarni yo'l qiyinchiliklariga barxam berildi.

Xorazm viloyatining 9 ta tibbiyot muassasasi o'rtasida Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi bilan shartnomalar tuzilgan. Ushbu shartnoma tuzilgan 5 ta davlat va 4 ta nodavlat tibbiyot muassasalarida bugungi kunga kelib 325 nafar bemorlarda yuqori texnologiyali jarrohlik amaliyoti bajarildi. Aholiga ko'rsatilayotgan tibbiy xizmatlar, Davlat byudjetidan Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi tomonidan kafolatlangan paket doirasida qoplab berildi. Ushbu tibbiy jarayonlar mutlaqo bepulligi bilan ahamiyatli. Qayd etish kerakki, Respublika ixtisoslashtirilgan kardiologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi Samarqand viloyati filiali joriy

yilning bahorida Davlat tibbiy sug‘urtasi jamg‘armasi bilan shartnoma tuzgan edi. O‘tgan davrda 200 ortiq bemorda yuqori-texnologik jarrohlik amaliyoti o‘tkazildi. Yuqorida aytib o‘tganimizdek, o‘tgan davrda davlat byudjeti hisobidan 200 nafardan ko‘proq bemorda jarrohlik amaliyoti o‘tkazilgan bo‘lsa, ularning 16 nafariga elektrokardiostimulyator tibbiy uskunasi o‘rnatib berildi. Ushbu uskunaning asosiy vazifasi yurak urishini bir maromga keltiradi. Inson yuragining sekin yoki tez urishi ham uning sog‘lig‘iga jiddiy havf soladi. Shuni me‘yorida urishini ta‘minlash orqali inson umrini uzaytirishga erishiladi. Elektrokardiostimulyator o‘rtacha ishlash davri 3 yildan 7 yilgacha. Davlat tibbiy sug‘urtasining asosiy talablaridan biri bu aholini tibbiyot muassasiga birlashtirish hisoblanadi. Sirdaryoda 1776 nafar tibbiyot xodimlaridan iborat 421 ta “Tibbiyot brigadalari” tashkil etilgan bo‘lib, ular aholining 94,3 foizini xatlovdan o‘tkazib bo‘lishdi. Har bir brigadaga oila shifokori, amaliyot hamshirasi, doya va ikkita patronaj hamshirasi birlashtirilgan.

“Mis uz” elektron dasturi orqali aholi har bir tibbiyot brigadasining umumiy amaliyot shifokoriga birlashtirildi. Tuman va shahar tibbiyot birlashtirmalarining birlamchi bo‘g‘in muassasalariga birlashtirilgan aholi soniga qarab “jon boshiga” moliyalashtirish tizimi yo‘lga qo‘yildi. Aholi o‘zining birlashtirilgan hududidagi tibbiyot muassasasiga (oilaviy poliklinikalar, oilaviy shifokorlik punktlari) murojaat qilganda, kafolatlangan paket doirasida tibbiy xizmat va dori vositalari bilan bepul ta‘minlanmokda. Kafolatlangan paket doirasida oilaviy shifokor punktlari va oilaviy poliklinikalarda shifokor qabuli, konsultatsiyasi bilan birgalikda profilaktik tadbirlar, 12 turdagi instrumental diagnostik, 12 turdagi laborator tekshiruvlar, ko‘p tarmoqli markaziy poliklinikalarda 19 turdagi diagnostik hamda 16 turdagi laborator tekshiruvlar, tuman va shahar markaziy shifoxonalarida tibbiy xizmatlar turiga ko‘ra shoshilinch va tez tibbiy yordam, tug‘ruqqa ko‘maklashish, terapevtik, jarrohlik, pediatriya va yuqumli kasalliklar bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi tomonidan tasdiqlangan diagnostika va davolash standartlari hamda klinik protokollari asosida tibbiy xizmatlar ko‘rsatilmoqda.

Davlat tibbiy sug‘urtasini joriy etish maqsadida amalga oshirilayotgan bu kabi talablar o‘z vaqtida bajarilsa, shifokorlar malakasini oshirish va bemorlarga yanada sifatli xizmat ko‘rsatishga erishiladi. Mamlakatimizda inson salomatligi va uning turmush farovonligiga bo‘lgan e‘tibor kundan-kunga o‘z samarasini berib kelmoqda. Ayniqsa, shifo maskanlarida aholiga ko‘rsatilayotgan tibbiy xizmat sifati oshib, fuqarolar, qolaversa, davolanuvchilar uchun keng imkoniyatlar yaratilmoqda.

So‘ngi yillar mamlakatimizda sog‘liqni saqlash sohasi uchun ulkan islohotlar yili sifatida tarixga kirmoqda. Hususan, sog‘liqni saqlashning birlamchi tibbiy xizmat, ixtisoslashtirilgan tibbiy xizmat, xususiy

tibbiyot, aholining reproduktiv salomatligini asrash, tibbiyot muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, dori ta'minotini yaxshilash, malakali kadrlar bilan ta'minlash, tibbiy ta'limni rivojlantirish kabi barcha yo'nalishlarida qator islohotlar amalga oshirilmoqda.

Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi mutaxassisi tomonidan, Sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish, hududlar aholisini sifatli tibbiy xizmat bilan qamrab olish, O'zbekistonda tibbiy sug'urta tizimini joriy etish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar to'g'risida Olot tumanidagi 13 ta davolash profilaktika va yordamchi muassasalarda faoliyat yuritayotgan tibbiyot xodimlari uchun seminar – trening o'tkazildi. Shuni alohida ta'kidlash joizki tibbiy sug'urtasi tizimi joriy etilgandan so'ng aholi o'zi birlashtirilgan tibbiyot muassasasiga (oilaviy poliklinika, oilaviy shifokor punkti) murojaat qilsa, kafolatlangan paket doirasida tibbiy xizmat va dori vositalari bilan bepul ta'minlanadi.

Tor soha mutaxassisi ko'rigiga zarurat bo'lganda yo'llanma asosida tuman yoki shahar tibbiyot birlashmasidagi markaziy ko'p tarmoqli poliklinikaga yo'naltiriladi. Bunda tibbiy tekshiruvlar va tor soha mutaxassislarining ko'rigi bepul o'tkaziladi. Agar fuqaro tor soha mutaxassisiga yo'llanmasiz murojaat qilsa, xizmatlar pullik asosida amalga oshiriladi. Barcha islohotlardan asosiy maqsad odamlar hayotini yaxshilash, sifatli tibbiy xizmat bu borada muhim o'rin tutishi ayni islohotlar dolzarbligini ko'rsatadi.

Xulosa: Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi ma'lum bir munosabatlar bo'lib, uning yordamida qiyin vaziyatda aholining turli guruhlarini moddiy ta'minlash uchun mablag'lar shakllantiriladi va sarflaydi. Aholini ijtimoiy himoya qilish fuqarolarning qariganida, kasallik paytida yoki to'liq, qisman nogironlik davrida, tug'ma nogironlikda, boquvchisini yuqotganda, ishsizlik holatlarida sog'lig'ini tiklab olish uchun qonuniy huquqini amalga oshirishiga imkon beradi.

Adabiyot

1. Tibbiyot talabalari uchun “Bemor xavfsizligi” fani bemorlar xavfsizligini yaxshilash uchun ilg'or qadam sifatida Ergashov N.Sh., Parpiboyeva D.A., Salayeva M.S., Salimova N.D., Turbanova U.V.
2. Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi matbuot xizmati
3. Dustova G. K., Kurbanov A. A., Kurbonov K. R. Measures taken to prevent coronavirus infection in Samarkand region //Экономика и социум. – 2020. – №. 11. – С. 102-105.
4. <https://kun.uz/uz/news/2016/08/17/onalik-va-bolalik-davlat-muofazasida> Ona va bola salomatligi | UNICEF O'zbekiston <https://www.unicef.org/uzbekistan/uz/ona-vabola-salomatligi>
5. Dustova G., Karimov A. ONALIK VA BOLALIKNI MUHOFAZA QILISH BORASIDA OLIB BORILAYOTGAN ISHLAR //Eurasian Journal of Academic Research. – 2022. – T. 2. – №. 12. – С. 743-746.

6. Dustova G., Soxiba I. TIBBIYOT OLIY O ‘QUV YURTLARIDA SOG ‘LOM TURMUSH TARZI HAQIDA TA’LIM BERISHNING O ‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //Eurasian Journal of Academic Research. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 754-759.

7. Мамасолиева Ш. А., Болгаев А. Б., Саидова Ф. С. Обобщение теоретических положений по оценке социально-экономической эффективности медицинских услуг и их качества //Молодой ученый. – 2020. – №. 4. – С. 199-203.

8. Ризаев Ж. А., ЮЛДОШЕВА Ш. А., МАМАСОЛИЕВА Ш. А. ФОРМИРОВАНИЯ И УЛУЧШЕНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ У СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ //ЖУРНАЛ БИМЕДИЦИНЫ И ПРАКТИКИ. – 2022. – Т. 7. – №. 3.

9. Мамасолиева Ш. АҲОЛИГА КЎРСАТИЛАЁТГАН ТИББИЙ ХИЗМАТЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМИ ТАШКИЛИЙ ЖИҲАТЛАРИ //Involta Scientific Journal. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 419-428.

10. Mamasolieva S. A., Karimov A. A. SCIENTIFIC ASPECTS OF FORMATION OF THE SOCIO-ECONOMIC MECHANISM OF MEDICAL SERVICES //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 3. – С. 484-490.

11. Мамасолиева Ш. АҲОЛИГА КЎРСАТИЛАЁТГАН ТИББИЙ ХИЗМАТЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМИ ТАШКИЛИЙ ЖИҲАТЛАРИ //Involta Scientific Journal. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 419-428.

12. Мамасолиева С.А., Каримов А.А. НАУЧНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА МЕДИЦИНСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ //Восточный ренессанс: инновационные, образовательные, естественные и социальные науки. – 2022. – Т. 2. – №. 3. – С. 484-490.

13. Dustova G. K., Kurbanov A. A. SAMARQAND VILOYATI AHOLISI ORASIDA COVID-19 KASALLIGIDAN KEYINGI BEMORLARGA KUZATILGAN KASALLIKNING ASORATI VA KASALLIKLARNING O’ZIGA XOS KECHISH XUSUSIYATLARI //Евразийский журнал медицинских и естественных наук. – 2023. – Т. 3. – №. 2. – С. 186-189.